Bat. Gen.
XXVII
378

HANGGER SEPOELOEH.

—1877—

JONAS PORTIER & Co.

SOERAKARTA.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

HANGGER SEPOELOEH.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXVII, 378

HANGGER SEPOELOEH.

UIT HET JAVAANSCH VERTAALD

DOOR

C. F. PHILIPS.

1877

GEDRUKT BIJ
JONAS PORTIER & Co.,
SOERAKARTA.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K. EN W.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hangger Sepoeloeh.

Op last van den Soesoehoenan van Soeracarta zijn de volgende bepalingen door den Rijksbestierder Sosrodiningrat, de Nojoko's (raadslieden) en de ambtenaren der Vorstelijke familie ontworpen en vastgesteld; en, nadat de Resident aan het hof te Soeracarta, Rijck van Prehn en de Kolonel Kommandant Prangwedhono hieraan hunne goedkeuring gehecht hadden, uitgevaardigd.

Ieder ambtenaar is gehouden gemelde bepalingen natekomen en opregt en zonder omwegen optevolgen, zullende hij, bij verzuim, gestraft of uit den dienst ontslagen worden.

Art. 1.

Alle hooge ambtenaren mogen voor hunne ondergeschikten borgen, onder voorwaarde, dat zij zulks in geschrift en onder zegel doen. Wanneer zij verplaatst mogten worden, zullen degenen, die hen vervangen, genoemde borgtogt moeten overnemen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ART. 2.

Ieder ambtenaar, zoo als Wedhono's of Kliwons, welke zich borg gesteld heeft voor zijne ondergeschikten bij het verpachten van landerijen, hetzij aan Europeanen, Chinezen of Javanen, zal zulks insgelijks in geschrift en van hunne tjap voorzien, doen. In het te sluiten contract tusschen de belanghebbenden zullen, zoowel de pachttijd (zij het voor drie of zes jaren) als alle andere voorwaarden in het breede omschreven moeten worden. Bij verschil tusschen de partijen zullen de borgen het afdoen, terwijl hij, die strijdig tegen het contract gehandeld heeft, de zaak zal verliezen.

ART. 3.

Bij het borgstellen van hooge ambtenaren, wanneer hunne ondergeschikten zooals Panéwoes, Mantries of anderen beneden dien rang, geld van Europeanen, Chinezen of Javanen ter leen hebben ontvangen, en zulks door een bewijs, voorzien van de tjap, gestaafd wordt, zullen zij, ingeval van kwestie tusschen de partijen als de schuld bij voorbeeld niet spoedig afbetaald wordt, of de geldleener zich hiertoe onvermogend verklaart, of wel zich heimelijk wegbegeeft, de schuld voldoen.

Het is hun echter alsdan vergund de roerende en onroerende goederen van den schuldenaar te schatten, en de helft der waarde daarvan als schadeloosstelling te eischen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voormelde schadeloosstelling zal in termijnen voldaan moeten worden, en ingeval zij niet toereikende wordt bevonden, zal het aan den borg of de borgen vergoorloofd wezen het ontslag uit den dienst hunner ondergeschikten aantevragen; de borg of borgen zullen echter vooraf dit ter kennisse van de familie van meermelden schuldenaar brengen, aangezien het gebeuren kan, dat deze aanneemt zijne schuld aftebetalen. Wanneer zijne familie dit echter weigert of hiertoe onvermogend is, zoo zal men eenen anderen persoon in zijne plaats kunnen aanstellen, terwijl hij zelve als pandeling bij het hoofd zal moeten dienen.

ART. 4.

Wanneer een hoofd zich voor een zijner ondergeschikten borg gesteld heeft, en dit hoofd vervolgens zijne betrekking verliest, hetzij hij door zijn zoon of iemand anders vervangen wordt, zoo zal degene, die hem opvolgt, in de borgtogt, volgens hetgeen in het contract bepaald is, moeten voorzien.

ART. 5.

Alle Kliwons, Panéwoes, Mantries, Panékets, Pandiawés, Panigangdjoeng, Panadjoeng, Panakikils of met hen gelijkstaande personen, welke tengevolge van familie omeenigheden van woonplaats veranderd zijn, alzoo hunne betrekking niet waarnemen of verwaarloozen, zullen zonder verder onderzoek beboet worden; terwijl tevens bepaald

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wordt, dat degene welke zoodanig iemand in zijn huis ontvangt, nadat hij met de oorzaak van zijne komst bekend is geworden, dadelijk hiervan kennis zal moeten geven.

ART. 6.

Alle lieden, beneden den rang van Wedhono, zullen de door het gebruik gewettigde bevelen der hoofden, gehoorzamen.

ART. 7.

Wanneer lieden in eenen twist met hunnen Loerah of Bekel of ieder ander beneden dien rang geraken, zullen zij hunne toevlugt tot geene regtbank of tot niemand anders mogen nemen, dan tot de onmiddelijke hoofden van hunnen Loerah of Bekel. Gemelde hoofden zullen naar regt en billijkheid uitspraak doen en zullen beide partijen, zoolang de zaak hangende blijft, zich in alles onderwerpen. Wanneer zij zich met de uitspraak bezwaard vinden, kunnen zij de zaak in hooger beroep bij eene hoogere regtbank brengen, die haar dadelijk naauwkeurig zal onderzoeken.

Blijkt het alsdan, dat de persoon, welke geappelleerd heeft, schuldig is, zoo zal deze naar gelang van de zaak eene geëvenredigde boete betalen. Wanneer echter de hoofden bevonden worden eene slechte uitspraak gedaan te hebben, zullen zij de helft der genoemde boete betalen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ART. 8.

Alle ondergeschikte hoofden of in de hoofdplaats of op het platte land woonachtig, zullen, wanneer zij zich om deze of gene zaak verwijderd hebben, door de hoofden, waaronder zij gesteld zijn, opgeëischt worden, zullende zij terens alsdan de zaak onderzoeken.

Degeen, die dan een dergelijk ondergeschikt hoofd eene toevlugt verleend heeft, zal verpligt zijn dezen uittelevéren en bij weigering hiertoe gedwongen worden.

Wanneer hij zich hiertegen verzetten mogt, zal hij mitsdien tot de betaling eener boete veroordeeld worden tot een bedrag geëvenredigd aan de zaak.

ART. 9.

Ieder ambtenaar, welke een zijner onderhoorigen, die zijn arbeid getrouw verrigt, tracht te benadeelen, zal eene boete betalen, tot de dubbele waarde der toegebragte schade.

ART. 10.

Alle zaken, welke voor een Wedhono of Kliwon gebragt worden, zullen door hen ten spoedigste afgedaan worden en mogen niet voor eene hoogere regtbank komen. Wordt echter de zaak door gemelde hoofden uitgesteld en er ontstaan hierdoor zwarigheden, zoodat zij voor het geregt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

moet gebracht worden, zoo zal het hoofd, die de aanleidende oorzaak van dit oponthoud geweest is, eene boete van vijf realen betalen.

ART. 11.

Wanneer iemand een verzoek aan den Vorst heeft intedienen, moet zulks door tusschenkomst van zijn Loerah of Bekel geschieden, en zal deze zulks onmiddelijk ter kennisse van den Rijksbestierder brengen. Mogt iemand zich verstouten om zonder tusschenkomst van zijn Loerah of Bekel tot den vorst te wenden, zoo zal hij zonder verder onderzoek afgewezen worden.

ART. 12.

Bij het ontstaan van twisten, die niet dan door het afleggen van een eed beslist kunnen worden, zal men echter vooraf de partijen vragen of zij hiertoe genegen zijn. Wanneer een der partijen alsdan in plaats van een eed afteleggen eene som gelds verkiest te betalen, zal zulks voor eene schuldbekentenis gehouden worden; bij onvermogen zal voornoemde partij, in plaats van eene som gelds te betalen, als pandeling bij zijne tegenpartij moeten dienen. Indien voorts een ambtenaar, bij het verliezen eener zaak, als pandeling moet dienen, zoo zal een Mantrie Sadhoso hiervan aan zijnen Loerah of Bekel kennis geven, die alsdan dezen ambtenaar moet afvragen of hij begeert, dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

men hem een voorschot geve, dan wel of hij liever als pandeling wil dienen. Indien hij het laatste verkiest, moet zulks geschieden; doch alsdan moet hij vooraf uit zijne betrekking ontslagen worden.

Indien hij het voorschot aanneemt, zoo is de Loerah of Bekel gehouden hem dit te geven, doch kan tevens een uitstel van vijftien dagen vragen, daar, indien de betaling in den loop van vijftien dagen niet volgt, de verliezende partij uit zijne betrekking ontslagen zal worden. Indien meermelde ambtenaar bovendien nog schulden heeft, moet hij haar dadelijk betalen; doch wanneer hij hiertoe niet in staat is, zal hij de schulden bij termijnen kunnen afdoen.

Art. 13.

Wanneer iemand een ander persoon beschuldigt van goederen, welke hem toebehooren, in bezit te hebben en laatstgemelde dit voor een gedeelte, de helft of een derde bijvoorbeeld erkent, zoo zal dat gedeelte van hem teruggeëischt en aan den eigenaar, die zal moeten aannemen, overhandigd worden, terwijl tegelijkelijk naar hetgeen nog ontbreekt, onderzoek zal gedaan worden. Wanneer zulks landerijen geldt, zal de dienstdoende Mantrie Sedhoso, de bewoners der Montjo Pat en Montjo Gangsal en den Goenoong hierover hooren en zal degene, welke de zaak valsch opgegeven of ontkend heeft, tot het betalen eener boete van zes realen verwezen worden.

ART. 14.

Voor het verzwijgen van een moord zal eene boete van vijf en twintig realen betaald worden en van het toebrengen van een wond $12^1/_2$ reaal; degeen echter welke minder dan drie djoengs rijstvelden bezit, zal slechts in evenredigheid van zijn vermogen beboet kunnen worden.

ART. 15.

De Loerahs of Bekels zullen alle zaken hunner ondergeschikten voordragen. Wanneer zij haar uitstellen of hiervan geene behoorlijke aangiften doen, zal het in dat geval, aan partijen geoorloofd zijn hunne toevlugt tot de hooge regtbank te nemen, zullende gemelde Loerahs en Bekels alsdan eene boete van vijf realen moeten betalen.

ART. 16.

Alle klagten, welke door Europeanen, Chinezen of hiermede gelijkstaande personen, tegen Javanen ingebragt worden, zullen op het Residentie kantoor moeten geschieden en zullen de Mantries Sedhoso, wanneer dit niet heeft plaats gehad, geen gehoor hieraan moeten geven.

ART. 17.

Ieder Javaan, welke door dezelfde personen, waarvan in ART. 16 gewag gemaakt is, beschuldigd wordt geld of goe-

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

deren in leen of bewaring ontvangen te hebben, zal na zulks bekend te hebben, gemeld bedrag of goederen terug moeten geven; wanneer de Javaan zulks echter ontkent en er geene bewijzen voorhanden zijn, zal hij zulks bij eede moeten verklaren en zal vervolgens de zaak voor afgedaan gehouden worden.

ART. 18.

De bepaling in ART. 17 vervat is mede van toepassing op alle personen bij ART. 16 bedoeld, welke van Javanen geld of goederen in leen hebben ontvangen.

ART. 19.

Er zal van alle verpachtingen van landerijen aan Europeanen, Chinezen en Javanen een duidelijk en behoorlijk contract gemaakt en hierin alle voorwaarden opgenomen worden.

Bij het ontstaan van geschillen hierover, zal het gegrt de zaak naar den inhoud van het contract afdoen en den schuldige in eene aan de zaak gevenredigde boete verwijzen.

ART. 20.

De bepalingen in ART. 19 voorgeschreven zijn mede

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van toepassing op landerijen, welke in vruchtgebruik gegeven of verpand worden.

ART. 21.

Wanneer in bovengemelde gevallen geen contract opgemaakt is en men wordt onderling oneens over de zaak, zoo zal zij naar regt en billijkheid beslist worden voor zooverre zulks geschieden kan; beide partijen zullen echter beboet worden.

ART. 22.

Bij het verpachten van landerijen mag de overgave of overname niet in de mongso djéné plaats grijpen, maar moet zulks in mongso irêngan geschieden.

Bij expiratie van het huurcontract geschiedt de teruggave in mongso irêngan.

Door mongso irêngan verstaat men den tijd wanneer het veldgewas nog aan het opkomen is en door mongso djéné den tijd wanneer de rijst verplant is. Onder het rijstgewas wordt ook het plantsoen gerangschikt, dat zich op de tegalvelden, op de sawah's of in den omtrek van het huis bevindt. Wanneer de padie reeds gesneden of gemaaid is, zoo wordt het plantsoen ook onder de mongso irêngan gerekend.

ART. 23.

Wanneer Javanen aan Europeanen, Chinezen, of hier-

mede gelijkstaande personen goederen verpanden, welke uit goud, swas, zilver, ijzer, geel of rood koper enz. en edelgesteenten zooals juweelen, robijnen of smaragden enz. bestaan en hiervoor binnen den tijd van twee jaren geene intresten betalen of genoemde goederen niet inlossen, zoo zal de pandhouder, schoon de verpander geen genoegen hierin mogt nemen, de voormelde goederen mogen verkoopen, waardoor de schuld verevend zal zijn.

ART. 24.

Wanneer goederen na eenigen tijd in pand te zijn geweest, valsch of onecht bevonden worden en er ontstaat oneenigheid hierover, zoo zal zulks voor de regtbank gebragt moeten worden en zal de pandhouder het goed aan den verpander, en de verpander aan den pandhouder het geld benevens instresten moeten terug geven; de verpander zal daarenboven naar gelang van zaken beboet worden.

ART. 25.

Javanen, kleedjes, zijden of Javaansche stoffen en dergelijke goederen meer, aan Europeanen, Chinezen of hiermede gelijkstaande personen, verpandende, zullen, wanneer zij binnen den tijd van een jaar geene renten betalen of genoemde goederen niet uitlossen, dezelve verbeuren zoo dikwerf de pandhouder hiermede geen genoegen neemt en hij heeft alsdan het regt om dezelve te verkoopen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ART. 26.

Wanneer door Javanen aan bovengemelde personen goederen verpand zijn en deze op de eene of andere wijze weggeraakt of gestolen zijn en de eigenaar dier goederen hierover ontevreden is, zoo zal de zaak voor het geregt gebragt worden. Wanneer het bij het regterlijk onderzoek gebleken is, dat genoemde goederen werkelijk op zoodanig wijze weggeraakt zijn, zal de pandhouder de volgende schadeloosstelling moeten geven als: voor goederen voor 10 realen in pand genomen, zal hij 20 realen moeten vergoeden, en voor zooveel meer of minder na evenredigheid; de genoten pandgelden en verschuldigde intresten zullen echter hiervan afgerekend worden.

ART. 27.

Indien de vrouw van een Javaan geld of koopwaren van bovengenoemde personen leent, zonder hiervan aan haren man kennis te geven en zij vervolgens zich niet in staat bevindt terugtebetalen, zal, wanneer de zaak voor het geregt gebragt wordt, de man met zijne vrouw als pandelingen bij dengenen, die zijn vrouw gecrediteerd heeft, moeten dienen; kunnende hij geene onwetendheid van de zaak voorwenden.

ART. 28.

Indien een persoon, welke in een rijtuig gezeten is, ie-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maand overrijdt dan wel eenige schade toebrengt, zal de persoon, wien het ongeluk overkomen is, geene vorderingen bij het geregt kunnen inbrengen, maar wel wanneer een paard, hetzij met of zonder ruiter, iemand trapt of schopt, zullende alsdan de gekwetste persoon de onkosten van zijne genezing van dengeen, wien het paard toebehoort, kunnen terugvorderen.

ART. 29.

Alle Dorpsbekels zullen bij gelegenheid van het feest *Garéég* in de maanden *Moeloed* en *Posasa* op de hoofdplaats moeten verschijnen en binnen den tijd van acht dagen hunne pacht voldoen.

Indien zij deze niet geheel kunnen aanzuiveren, zal hun daartoe een uitstel van acht dagen verleend worden. Na verloop van dien tijd niet aanzuiverende zal men hunne achterstallige schuld met de helft vermeerderen, b. v. in plaats van tien vijftien realen, waartoe weder een uittel van eene halve maand verleend zal worden. Wanneer zij hierna nog nalatig blijven in het aanzuiveren hunner schuld, zal deze verdubbeld worden, zoodat zij slechts tien realen schuldig zijnde, alsdan twintig realen moeten betalen, waartoe andermaal een uitstel van vijftien dagen wordt verleend. Wanneer zij verder in gebreke blijven, zullen hunne sawahs in beslag genomen, doch daartoe nog vijftien dagen uitstel verleend worden, om hunne schuld te betalen, zullende zij daarna ontslagen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden en geen aanspraak kunnen maken op de Bektie of pachtgelden (welke zich bereids in handen van hunnen Loerah bevinden) of op het-te velde staande gewas, hetzij op sawah's of tegalvelden, zijnde dit het wettig eigendom van dezen laatstgenoemden geworden.

ART. 30.

Een ieder, welke de pacht van zijnen bekel voornemens is hooger te stellen, zal hem hiervan op de eerstkomende *Garêbêg* moeten kennis geven. Wanneer de bekel alsdan hierin niet toestemt, zoo zal de zaak voor de regtbank kunnen gebragt worden, welke naar de uitgestrektheid der sawah's en tegalvelden van den bekel onderzoek zal doen, zoowel bij hem zelven als bij de Montjo Pats en Montjo Liemo's, dan wel bij de Rêdies; deze laatsten zijn mitsdien verpligt de waarde dier sawah's of pategillans of hetgeen zij in pacht kunnen opbrengen te waarderen. Wanneer deze landerijen nu geoordeeld worden niet meer te kunnen opbrengen dan de gewone pacht, zal deze ook niet vermeerderd kunnen worden, maar worden zij daarentegen bevonden meer te kunnen opbrengen, zoo zal men de pacht ook verhoogen. Weigert nu de Bekel of pachter de verhoogde pacht te betalen, zoo zal hij uit zijne bediening afgezet kunnen worden, doch het plantsoen der sawah's of tegalvelden, waarvoor de pacht reeds betaald is, zal het eigendom van den Bekel blijven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ART. 31.

Ingeval Dorpsbekels eene vermindering hunner pacht begeeren, zullen zij dit op *Garébég* moeten doen. Zoo hunne Loerahs hierin niet toestemmen en de zaak wordt voor het geregt gebragt, zullen de bewoners der Montjo Pat en Montjo Gangsal en de Redies door dat geregt belast worden om de uitgestrektheid der sawah's of pategillans optenemen, de waarde en de op te brengen pacht te schatten.

Wordt de opbrengst der pacht minder dan de vorige bevonden, zoo zal de pacht niet grooter zijn dan het land geoordeeld wordt optebrengen. Worden de landerijen echter geschat dezelfde of hoogere waarde te bezitten, zoo zullen de Bekels de vernieuwde pacht voldoen en zullen zij buitendien beboet worden. Is het geschil over een djoeng land, zoo zal de Bekel vier Spaansche matten en over meerder dan een djoeng naar evenredigheid betalen. Blijft hij weigerachtig om de door het geregt vastgestelde pacht en boete te betalen, zoo zal hij uit zijne betrekking ontslagen worden, terwijl de te veld staande gewassen, hetzij op sawahs of tegalvelden, aan den Loerah zullen toebehooren.

ART. 32.

Wanneer een Bekel door zijn hoofd ontslagen wordt, wegens het niet betalen zijner verschuldigde pacht, het niet verrigten van heerendiensten of het niet opbrengen van buitengewone leveringen, zoo zullen beide partijen, in-

dien hierover een geschil ontstaat, door het geregt gehoord worden. Wordt de Bekel bevonden schuldig te zijn, zoo zal hij ontslagen blijven; wordt hij echter onschuldig verklaard, zoo zal hij op nieuw in zijne betrekking gesteld worden, terwijl zijn Loerah in eene boete zal vervallen geëvenredigd naar het getal djoengs waarvan de questie ontstaan is, wordende vier Spaansche matten voor een djoeng gerekend.

ART. 33.

Een ieder, welke zich schuldig maakt om als prijajie, bektiegelden van iemand aantenemen onder voorwaarde van zoodanig iemand tot Dorpsbekel of ambtenaar aantestellen, dan wel hem hiertoe voortedragen of door zijne voorspraak van dienst te zijn ter verkrijging van gemelde betrekking, en blijkt alsdan naderhand bedrog te zijn geweest, zoo zal, wanneer daarover een geschil ontstaan is, de regtbank uitspraak doen en zal de schuldige de ontvangene bektiegelden teruggeven en mitsdien in eene boete geslagen worden van een tiende gedeelte van hetgeen hij ontvangen heeft.

ART. 34.

Een ieder, die iemande aanspoort om eenen Bekel, die niet nalatig gebleven is in het voldoen zijner pacht, in het volbrengen van de hem opgelegde heerendiensten, uit deszelfs betrekking te ontslaan, en het is bewezen dat hij bektiegelden hiervoor betaald heeft, zoo zal, wanneer er een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nieuwe Bekel benoemd is geworden en er ontstaat over het aanstellen van twee Bekels twist, de regtbank hierin beslissen; als het nu gebleken is, dat er werkelijk eene ophitsing heeft plaats gehad en de bedoelde persoon, welke opgehitst is geworden, van beide partijen geld heeft ontvangen, zoo zal de ambtenaar, welke zich aan het eene of andere schuldig gemaakt heeft, in eene geëvenredigde boete geslagen worden en zal hij de bektiegelden moeten teruggeven. Wanneer daardoor in het dorp ongeregeldheden zijn ontstaan en er heeft een moord of verwonding plaats gehad, zoo zal genoemde ambtenaar bovendien ontslagen en buiten de Rangka gebannen worden. Wanneer de verongelijkte Bekel, wel te verstaan als hij zijn pligt volbragt heeft, gedood of gewond wordt, zoo zal de zaak voor de Pradhoto gebragt moeten worden, die haar naar de Soerambie verwijzen zal. Indien echter de persoon, welke de ophitser geweest is en bektiegelden betaald heeft zelve gedood of gewond wordt, zoo zullen deze gelden als verloren beschouwd worden, daar hij hierdoor reeds genoegzaam gestraft zal zijn.

ART. 35.

Wanneer een ambtenaar een Bekel, zonder voorkennis van diens Loerah of het geregt mishandelt, vastbindt of in het blok zet, zoo zal, wanneer de familie van dien Bekel een aanklacht dienaangaande bij het geregt doet, genoemde ambtenaar tot het betalen eener boete van vijf

realen verwezen worden, niettegenstaande de Bekel, door het niet betalen zijner schuld, die behandeling verdiend had.

ART. 36.

Aan ieder Bekel zal een acte van aanstelling worden uitgereikt, waarin de daargestelde onderlinge overeenkomsten der beide partijen, duidelijk en klaar moeten beschreven zijn. Indien er een geschil tusschen hen ontstaan mogt, zal de regtbank uitspraak doen, en zal degeen, die zich niet aan de gemaakte bepalingen gehouden heeft, de zaak verliezen en buitendien eene geëvenredigde boete betalen.

ART. 37.

Wanneer een Dorpsbekel aan zijne verplichte heerendiensten niet voldoet of zijne pacht niet betaalt, zoo zal hij, nadat de zaak behoorlijk onderzocht is, ontslagen worden. Indien iemand uit het dorp aldaar of een bewoner der Montjo Pat en Montjo Lieno, rijstvelden van voornoemden Bekel gepacht heeft, zoo moeten deze aan den nieuwen Bekel op nieuw pacht betalen; verkiezen zij zulks niet te doen, zoo zal het plantsoen der rijstvelden of pategillans, het eigendom van den nieuwen Bekel worden. De dorpelingen, welke voornemens zijn de nieuwe pacht te voldoen, zullen volgens plaatselijke gebruiken

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

de helft of een derde gedeelte van het te veld staande gewas aan den nieuwen Bekel afstaan.

ART. 38.

Ieder ambtenaar, die een nieuwen Bekel aanstelt, zal daarvan kennis geven aan den Redie. Wanneer hij dit verzuimt en er ontstaan dien ten gevolge oneenigheden, zoo zal hij door het geregt in eene boete geslagen worden, welke bepaald is op twee realen. Wanneer het eenen Bekel geldt, die over een djoong land gesteld is en naar evenredigheid van zijn land, op zoo veel meer of minder. Wanneer de Redie zelve, nadat hij met de aanstelling van den Bekel bekend is, zwarigheden maakt, en er ontstaan daardoor intusschen oneenigheden, zoo zal de regtbank den Redie tot het betalen eener boete verwijzen, geëvenredigd aan het getal djoengs waarover de Bekel gesteld is, zullende voor een djoeng twee realen betaald worden.

Art. 39.

Wanneer de rijstvelden van eenen Bekel door zijnen Loerah in tweeën verdeeld worden, zoo moet de Bekel zich hieraan onderwerpen. Bij het ontstaan van een geschil hierover zal de regtbank den Bekel, die zich hieraan niet onderworpen heeft, eene boete van vier realen opleggen wanneer het een djoeng lands betreft, en zoo-

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

hij haar niet betaald kan hij ontslagen worden. Het te veld staande gewas zijner sawahs of pategillans, waarvan hij reeds de pacht betaald heeft, zal hem blijven toebehooren.

ART. 40.

Wanneer een Bekel niet op het feest *Garêbêg* verschijnt en zijne pacht niet betaald, zoo zal hij door zijnen Loerah naar de hoofdplaats ontboden worden.

Voldoet hij hier niet aan of betaalt hij zijne pacht niet, zoo zal de Loerah hiervan aan den Wedhono Kliwon kennis geven. Deze zal daarop een zendeling afvaardigen naar den Redie Hagêng, waaraan de Bekel ondergeschikt is, welke laatste met gemelden zendeling zich naar den Bekel zal begeven en de zaak vervolgens onderzoeken. De Redies, Panéwoes, Penatoos en alle andere ambtenaren beneden dien rang, mitsgaders de bewoners der Montjo Pat en Montjo Limo dit weigerend antwoord van den Bekel insgelijks bevestigende, zal de Redie Hagêng dit aan den Wedono Kliwon melden en hem met de zaak omstandig bekend maken.

Wanneer het blijken mogt, dat iemand meermelden Bekel aangespoord heeft om in zijne weigering te volharden, zoo zal de Redie Hagêng den naam en woonplaats van dien opruijer schriftelijk opgeven, zoowel als den naam van deszelfs Loerah. De Wedhono moet vervolgens hiervan door een brief, met zijn tjap voorzien, den Parentah Ageng (Rijks-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bestierder) kennis geven en dezen tevens verzoeken een serat pangoewoso (magtbrief) te bekomen, waaraan de Rijksbestierder met voorkennis van het Gouv. zal voldoen. Blijkt nu, dat de Bekel, ofschoon op nieuw ontboden, in zijne weigering nogmaals blijft volharden, zoo zal men zich van hem trachten meester te maken, doch wanneer hij zich hiertegen verzet hem van het leven berooven, de ooren afsnijden en haar aan het geregt (parentah) aanbieden.

ART. 41.

Zoo dikwijls er aan een persoon de Redie Hagêng Penatoos of andere beneden dien rang, een serat pangoewoso (magtbrief) door den Rijksbestierder wordt uitgereikt en wordt vervolgens binnen den tijd van twee maanden aan den inhoud niet voldaan of daarvan geen gebruik gemaakt, uithoofde er zwarigheden bestaan en er wordt tevens geen kennis aan den Rijksbestierder gegeven, zoo zullen zij tot het betalen eener boete van zes realen verwezen worden, met uitdrukkelijk verbod om iemand hunner onderhoorigen hier iets voor te doen opbrengen.

ART. 42.

Het is aan geen dessa's ingezetenen veroorloofd om iemand, die eene zaak hangende heeft, een schuilplaats te verleenen. Wanneer dit echter het geval mogt wezen, zoo zal, indien de voortvlugtige zich aan eene daad schuldig

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maakt, welke tot onenigheid of twist aanleiding geeft, de beschuldigde persoon zulks aan het geregt aangeven en zullen de bewoners der Montjo Pat en Montjo Liemo en de Redies hierover gehoord worden. Blijkt het alsdan dat de voortvlugtige zich werkelijk het een of ander b. v. het gewas van sawahs of pategillans heeft willen toeeigenen, zoo zal hij, zoowel als de persoon, die hem eene schuilplaats verleend heeft, in eene boete, ieder van 25 realen, vervallen, zullende eerstgemelde al hetgeen hij ontvreemd heeft aan den wettigen eigenaar moeten teruggeven. Wanneer een of meer volgelingen van ieder hunner bij die gelegenheid gewond of gedood zijn geworden, zoo zal geene aanklagt hieromtrent bij het geregt aangenomen worden, anders echter wanneer een of meer volgelingen van den benadeelden persoon vermoord of gewond zijn geworden, in dit geval zal de schuldige voor de Pradhotto gebragt worden, die hem aan de Soerambie moet overgeven.

ART. 43.

Zoo dikwerf ambtenaren een zendeling naar den Redie Hagêng, den Panéwoe, den Panatoos of ieder ander beneden dien rang, afvaardigen, mag men dezen zendeling niets in den weg leggen. Ook zal men aan geene zaak, waaromtrent door eenen Bekel eene aanklagte is ingediend, van welken aard ook, eenige vertraging mogen toebrengen en zal degene, die zich hieraan schuldig gemaakt heeft, tot de beta-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ling eener aan de zaak geëvenredigde boete verwezen worden.

Bij het ontstaan van geschillen tusschen dorpelingen zullen zij in de dessa door den Loerah afgedaan worden en zal men trachten haar tot vergelijk te brengen; zoo een der partijen of beiden hierin geen genoegen nemen, zullen zij met den zendeling van voornoemden ambtenaar, naar de hoofdplaats ontboden worden. Wanneer iets dergelijks tusschen de onderhoorigen van een en denzelfden Wedhono Kliwon heeft plaats gegrepen, zoo zal dit hoofd naar billijkheid hierin beslissen; doch zal, wanneer daarmede geen genoegen genomen wordt, de zaak voor de hooge regtbank worden gebracht.

ART. 44.

Bij alle ontginningen van land, hetzij om het geschikt te maken voor het opbouwen van huizen, het aanleggen van sawahs of tegallans, zal, wanneer binnen drie jaren tijds niemand eenige aanspraak op dien groud maakt, dit land het wettig eigendom worden van hem, die het ontgonnen heeft. Binnen gemelden tijd van drie jaren echter zullen alle aanklagten deswege door het geregt aangenomen worden, doch na dien tijd geene. In het eerste geval nadat de dorpelingen, de bewoners der Montjo Pat en Montjo Kiemo en de Redie gehoord zijn geworden, zal de persoon, wanneer het bewezen wordt, dat men zonder eenig regt hiertoe, op dit ontgonnen land aanspraak gemaakt heeft,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eene aan de waarde van het land geëvenredigde boete betalen en in het tegenovergestelde geval zal, wanneer de beschuldiging op regt en billijkheid rust, de aanklager het ontgonnen land terugbekomen en zal de ontginner een derde gedeelte van den geheelen opbrengst moeten afgeven en tevens tot het betalen van eene aan de zaak geëvenredigde boete verwezen worden.

ART. 45.

Bij het maken van dammen of waterleidingen enz. zal een ieder, welke vermeent zich hiertegen te kunnen verzetten, dit binnen twaalf maanden moeten doen. Geene aanklagten deswege zullen na dien tijd aangenomen worden. De bewoners der Montjo Pat en Montjo Liemo en de Redie zullen gehoord worden, wanneer de zaak binnen de twaalf maanden aangegeven is, en heeft na de persoon, die de dam of waterleiding had doen aanleggen, geen regt hiertoe gehad, zoo zal genoemde grond aan den wettigen eigenaar teruggegeven worden en zal de schuldige bovendien in de boete vervallen.

ART. 46.

Men zal nimmer eene rivier tot grensscheiding nemen, namelijk om den omtrek van een huis, bosch of heide of die van sawah's en tegalvelden te bepalen, aangezien eene rivier dikwerf van loop verandert. De grenspalen zullen

ARSIP NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

van gebakken of gewone steen zijn, dan wel van pêlêm, koewènie, pakel, wajang of andere boomsoorten. De stam van den grensboom zal aan beide partijen toehooren, terwijl de takken en de vruchten het eigendom zullen zijn van dengenen, naar wiens kant zij overhellen.

Art. 47.

Bij alle twisten zullen de verklaringen der beide partijen in geschriften opgenomen worden. De aanklager zal de helft van de waarde van hetgeen, waarover de zaak handelt en de aangeklaagde de volle waarde deponeren. Na de uitspraak van de zaak zal aan beiden hiervan eene schriftelijke mededeeling gedaan worden, terwijl het geregt hiervan ook aanteekening zal houden.

Art. 48.

Aan alle gedaagden in de hoofdplaats, de distrikten Padjang en Soekowatie woonachtig, zullen 20 dagen verleend worden eer zij voor de regtbank behoeven te verschijnen en aan alle inwoners van Mataram, Redie kidhool, Bagelen, Gowong of Djawie korie 40 dagen. Voldoen zij hier niet aan, zoo zal de regtbank hen in de boete slaan, welke zij eerst zullen voldoen, wanneer zij na verloop van nog 20 dagen niet verschenen zijn. Genoemde boete zal van twee realen wezen als de zaak over goederen handelt en van vier, wanneer zij een moord geldt. Verschijnt de gedaagde alsdan nog niet, zoo zal hem nogmaals eene boete opge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

legd en 20 dagen daartoe ter aanzuivering verleend worden. Dit, voor de derde maal geschiedt zijnde, zoo zal weder gehandeld worden zooals hierboven bepaald is. Eindelijk zal hij tot vijf malen kunnen beboet worden, en wanneer hij alsdan nog wegblijft, zoo zal zijn Mantrie Sedhosc, die hem tot het verschijnen voor de regtbank had moeten verpligten, in verzekerde bewaring genomen worden gedurende 20 dagen, waarin de gedaagde nog verschijnen kan. Komt alsdan de gedaagde nog niet op, zoo zal zijn Wedhono in eene boete van 25 realen geslagen worden. Wordt het echter aan den gedaagde, door het een of ander moeijelijk gemaakt om te verschijnen, zoo zal zijn Wedhono hiervan aan den Rijksbestierder onmiddelijk kennis geven. Wanneer nu eindelijk de gedaagde verschijnt, doch de aanklager na verloop van twintig dagen niet compareert, zal de zaak, als niet plaats gehad te hebben, beschouwd worden.

ART. 49.

Wanneer iemand, die een zaak voor de regtbank hangende heeft, zich heimelijk verwijdert, zoo is zijn Loerah verpligt hem binnen drie maanden optesporen, terwijl hij voor hem aansprakelijk blijft. Heeft hij hem binnen dien tijd niet achterhaald, zoo zal hij eene boete van twaalf realen betalen en zal het geregt en de aanklager den voortvlugtige kunnen vervolgen. Zoo de aanklager of wie hij ook zijn moge, den voortvlugtige ontvat, zal hij naar goedvin-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ding beloond worden. Indien de Loerah zelve hem opvat, zal aan dezen de door hem reeds betaalde boete teruggegeven worden. Wanneer een gedaagde voor het geregt reeds verschenen is, vervolgens zich op de vlugt begeeft en naderhand weder opgevat wordt, zoo zal in alles gelijk hierboven omschreven gehandeld worden; doch wanneer de gedaagde zich heimelijk verwijderd heeft, voordat hij voor het geregt geroepen is, zoo zal zijn hoofd niet voor hem aansprakelijk zijn, maar zal het geregt aan den aanklager een serat boeran (magtbrief ter opvatting van vlugtelingen) afgeven.

ART. 50.

Bij het voeren van een proces zal de Resident, nadat beide partijen gehoord zijn, den tijd van twee maanden ter afdoening van de zaak bepalen. Wanneer intusschen zwarigheden inkomen, zoo zal de Rijksbestierder den Resident onmiddelijk hiervan verwittigen. Laatstgemelde zal alsdan de zaak moeten beslissen. Wanneer er echter geene moeijelijkheden bestaan en de zaak is niet binnen dien tijd afgedaan, zoo zullen de Rijksbestierder en de Nojoko's in eene boete van vijftig reaſen verwezen worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ERRATA.

Op blz. 15, tweede regel van onderen van Art. 24, staat: instresten — moet zijn: interesten.

Op blz. 23, vijfde regel van boven van Art. 38, staat: realen. Wanneer — moet zijn: realen, wanneer.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA